

ochtendfile op de A10 foto: Sidney Vervuurt

en te vroeg aankomen." De eerste groep maakt hogere reiskosten dan de tweede, maar de tweede groep maakt hogere 'regelkosten', bijvoorbeeld in de vorm van vroeg opstaan. De file is een evenwichtsverschijnsel: wat iemand wint aan reiskosten verliest hij aan regelkosten en andersom."

"De kern van het fileprobleem is dat verkeersdeelnemers niet met elkaar kunnen ruilen. Spitsheffing is een methode om dat indirect mogelijk te maken", zo blijkt uit het onderzoek van Verhoef en collega's. "In plaats van te betalen met reistijd voor een aankomst om negen uur, betaal je met geld, en ondertussen blijft het knelpunt het maximale aantal auto's doorlaten, zodat evenveel mensen op hetzelfde moment als voorheen op hun bestemming kunnen aankomen." Dat is geen magie, aldus Verhoef: "Wat verandert is het vertrekpatroon, niet het aankomstpatroon."

Om het vertrekpatroon zo te reguleren dat geen file meer ontstaat, heb je niet genoeg aan één vaste heffing, zoals politici vaak suggereren. Alleen spitsheffingen op maat kunnen de problemen oplossen. Verhoef rekende een paar jaar geleden aan de hand van reële verkeersgegevens uit dat een optimale heffing voor een passage door de Coentunnel om 6.15 uur ingaat, om 8.15 uur een top bereikt en om 9.30 uur weer nul wordt. Met dit principe, dat gebaseerd is op de welbekende wetten van vraag en aanbod, zou je zelfs kunnen bereiken dat wegen zichzelf kunnen terugverdienen en de wegenbelasting kan vervallen.

Dat is een prachtig beleidsadvies, zou je zeggen. Is het dan niet frustrerend dat de politiek steeds blijft dralen, of toch platte heffingen wil toepassen of enkele wegstroken gratis wil houden die vervolgens alleen maar extra druk zouden worden? "Je kunt het ook andersom bekijken", lacht Verhoef,

"Er blijft wat om voor te strijden!" Dan serieus: "Je moet wel een olifanten huid hebben. Gelukkig zijn files en de andere vraagstukken die ik onderzoek behalve maatschappelijk relevant ook inhoudelijk interessant en intellectueel uitdagend. Mijn wetenschappelijke nieuwsgierigheid staat los van wat er met de resultaten gebeurt."

Welzijn vangen in economische termen

Behalve het fileprobleem onderzoeken ruimtelijke economen meer dingen die met kwaliteit van leven te maken hebben. "Bijna alle milieuproblemen hebben een ruimtelijk effect. Zeker in Nederland, waar de ruimte steeds schaarser wordt", zegt Verhoef. "Moeten we in Amsterdam in elke wijk wat groen hebben, of moeten we alleen het Amsterdamse Bos heel groot en mooi maken? Je zou zeggen dat economen daar niets mee kunnen, maar dat is wel zo. Het Amsterdamse Bos als enige groenvoorziening kan tot effect hebben dat alleen rijke mensen er vlakbij kunnen gaan wonen, omdat groen in de buurt de huizenprijs verhoogt. Dat kun je onderzoeken door de prijzen van huizen te vergelijken: als de huizen even groot, even oud en even goed onderhouden zijn, alleen de hoeveelheid groen in de omgeving verschilt, wat is dan het prijsverschil? Zo kun je ook het prijseffect van bijvoorbeeld geluidsoverlast meten." Een andere manier om externe effecten uit te drukken in geldelijke waarde is met interviews: je geeft mensen een denkbeeldig budget en je laat het ze verdelen over gezondheidszorg, milieu, onderwijs enzovoort. Aan de hand van de resultaten kun je modellen opstellen waarmee je kwaliteit van leven kunt vangen in economische termen.